

Mitä ihmisoikeudet ovat?

*Artikkeli on alun perin julkaistu selvityksessä
"Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus Suomessa"
(Ihmisoikeuskeskus 2014).*

© Ihmisoikeuskeskus 2014

Toinen painos
ISBN 978-952-7117-20-0 (nidottu)
ISBN 978-952-7117-21-7 (pdf)

Taitto: Anna Mattsson / Suomi Design Oy
Painopaikka: Suomen yliopistopaino Oy -
Juvenes Print 2016, Tampere

Mitä ihmisoikeudet ovat?

Ihmisoikeudet ovat kaikille ihmisille yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia, jotka on määritelty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja muissa ihmisoikeusasiakirjoissa. Ihmisoikeudet ovat kansainvälisen oikeuden normeja, jotka suojaavat yksilöitä ensisijaisesti julkisen vallan väärinkäytöltä. Lähes kaikki maailman valtiot ovat sitoutuneet keskeisimpiin yleismaailmallisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Ihmisoikeuksien ytimessä on käsitys ihmisarvon yhtäläisyydestä ja loukkaamattomuudesta. Ihmisiä ei saa syrjiä esimerkiksi sukupuolen, iän, etnisen taustan tai terveydentilan perusteella. Kaikilla ihmisillä on itsemääräämisoikeus ja oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteisten asioiden hoitoon.

Luonteeltaan ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, perustavanlaatuisia, jakamattomia ja luovuttamattomia. Perustavanlaatuisuus tarkoittaa sitä, että ihmisoikeudet ovat erityisen tärkeitä oikeuksia, luovuttamattomuus sitä, että ne kuuluvat jokaiselle ihmiselle hänen ihmisyytensä perusteella, eikä niitä voida ottaa tai luovuttaa pois. Jakamattomuudella tarkoitetaan, että kaikki ihmisoikeudet ovat yhtä tärkeitä ja osa samaa kokonaisuutta: niin taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset kuin kansalais- ja poliittiset oikeudet.

Kulttuuriset erot voidaan ottaa jossain määrin huomioon siinä, miten ihmisoikeudet toimeenpannaan, mutta yleismaailmallisuuden vaatimus kuitenkin edellyttää, ettei ihmisoikeuksia voida kulttuuriin vedoten jättää toteuttamatta.

Historialliselta taustaltaan ihmisoikeudet nousevat enemmän moraalien, filosofian ja uskontojen kuin oikeustieteen käsitteistöä. Ihmisarvon ideaa on pohdittu jo paljon ennen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten syntymistä. Ihmisoikeudet tuleekin nähdä niiden kansainvälisoikeudellisen luonteen lisäksi kaikille yhteisenä arvopohjana.

YK:n ihmisoikeusjulistuksen johdanto-osassa puhutaan ihmisoikeuksien toteuttamisesta kaikkien yhteiskunnallisten toimijoiden ja jokaisen yksilön tehtävänä. Muiden kuin valtioiden osalta vastuu ihmisoikeuksista on pääsääntöisesti moraalista vastuuta.

Kaikkein vakavimpiin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet voivat kuitenkin joutua myös kansainväliseen rikosoikeudelliseen vastuuseen

viime kädessä kansainvälisessä rikostuomioistuinten messä.

Ihmisoikeusajattelun ajankohtaisena kehitysuuntana mainittakoon yritystoiminnan vastuu ihmisoikeusvaikutuksista. Tätä teemaa koskevassa kansainvälisessä ohjeistuksessa yhdistyy ihmisoikeuksien merkitys valtioita kansainvälisoikeudellisesti sitovina oikeudellisina normeina ja vähintäänkin yrityksiä kansainvälisesti velvoittavina arvoina.

Kansallisella tasolla valtioiden tulee nykyajattelun mukaan kehittää lainsäädäntöä, jolla yritysten moraalinen vastuu konkretisoituu oikeudelliseksi vastuuksi.

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suojeleminen ja turvaaminen

Ihmisoikeussopimukset ovat kansainvälisoikeudellisia sopimuksia ja velvoittavat siten valtioita oikeudellisesti. Ihmisoikeussopimukseen liittyneet valtiot ovat velvollisia kunnioittamaan, suojelemaan ja turvaamaan näitä oikeuksia.

Kunnioittamisella (respect) viitataan siihen, että sopimusvaltio pidättäytyy loukkaamasta ihmisoikeuksia, suojelemaan (protect) puolestaan siihen, että valtion tulee tarjota suoja ihmisoikeusloukkauksia vastaan. Turvaaminen (fulfill) vaatii valtiolta aktiivisuutta.

Kansallisella tasolla ihmisoikeuksien toimeenpano tapahtuu lainsäädännön lisäksi muun muassa oikeudellisin ja hallinnollisin keinoin sekä politiikkaohjauksella, suuntaamalla taloudellisia voimavaroja, kouluttamalla ja tiedottamalla.

Sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan sopimuksessa mainitut oikeudet paitsi omille kansalaisilleen, tietyin poikkeuksin myös kaikille muille oikeudenkäyttöpiiriinsä kuuluville henkilöille.

Perusoikeudet yksilön turvana

Perusoikeuksilla tarkoitetaan yksilölle Suomen perustuslaissa turvattuja oikeuksia, jotka ilmaisevat yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyt perusarvot. Suomen perustuslain katsotaan sisältävän kaikki

Perustuslain 1 §:n mukaan Suomen valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Suomen ratifioimien ihmisoikeussopimusten oikeudet, ja menevän osin pidemmällekin. Siksi perus- ja ihmisoikeuksista puhutaan usein rinnakkain.

Perusoikeudet turvaavat yksilön vapautta julkisen vallan puuttumiselta. Tällaisia vapausoikeuksia ovat muun muassa oikeus elämään, oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapaus, yksityiselämän suoja, sananvapaus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä omaisuuden suoja.

Perusoikeuksiin kuuluvat myös taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet, joita ovat esimerkiksi oikeus työhön, sosiaaliturvaan ja koulutukseen. Lisäksi perustuslaki suojaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, vaali- ja osallistumisoikeuksia, kielellisiä oikeuksia, ympäristöä sekä oikeusturvaa.

Perusoikeuksille on ominaista niiden tärkeyden ja perustavanlaatuisuuden lisäksi erityinen

pysyvyys, joka johtuu perustuslain säätämisyjärjestyksestä, sekä ylempi asema kansallisessa normihierarkiassa. Lisäksi perustuslain 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvollisuus turvata perus ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kuten ihmisoikeuksilla, myös perusoikeuksilla on vaikutusta myös yksilöiden välisiin suhteisiin.

Kotimaisten perusoikeuksien lisäksi Euroopan unionin (EU) alueella yksilön oikeuksia turvaavat EU:n perusoikeudet, jotka on vahvistettu EU:n perusoikeuskirjassa.

Ihmisoikeussopimukset

Ihmisoikeuksien perusasiakirjana pidetään Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta vuodelta 1948. Myöhemmin hyväksytyt yleismaailmalliset ja alueelliset ihmisoikeussopimukset pohjautuvat pitkälti

ihmisoikeusjulistukseen kirjattuihin oikeuksiin ja periaatteisiin.

Yleismaailmallisista ihmisoikeussopimuksista keskeisimmät ovat YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (nk. KP-sopimus) sekä YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (nk. TSS-sopimus).

Molemmat sopimukset ovat laajasti ratifioituja ja Suomi ratifioi ne vuonna 1975. Sopimukset astuivat kansainvälisesti voimaan 1976.

YK:n sopimusjärjestelmässä on näiden lisäksi seitsemän muuta keskeiseksi ihmisoikeussopimukseksi luokiteltavaa sopimusta ja kuusi niihin liittyvää pöytäkirjaa. Suomi on sitoutunut yhtä (siirtotyöläisiä koskevaa) sopimusta lukuun ottamatta kaikkiin näihin sopimuksiin.

YK:n yleismaailmallisten sopimusten lisäksi ihmisoikeussopimuksia on laadittu myös alueellisten hallitustenvälisen järjestöjen, kuten Euroopan neuvoston (EN), Amerikan valtioiden yhteistyöjärjestön (OAS) ja Afrikan unionin (AU), kesken. Euroopan neuvoston parissa solmitut ihmisoikeussopimukset ovat Suomelle erityisen merkityksellisiä. Näistä keskeisimmät ovat Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka noudattamista turvaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin sekä Euroopan neuvoston uudistettu sosiaalinen peruskirja, jonka noudattamista valvoo sosiaalisten oikeuksien komitea.

Lisäksi kansainvälisen työjärjestön ILO:n puitteisena on laadittu työelämän ihmisoikeuksia koskevia sopimuksia. Näiden keskeisten työelämän ihmisoikeuksia koskevien sopimusten sisältämät oikeudet on koottu julistukseen työelämän peruseriaateista ja -oikeuksista vuonna 1998. Alkuperäis- ja heimo-kansojen oikeuksia koskeva ILO:n yleissopimus nro 169 on Suomelle erityisen merkityksellinen saamelaiden oikeuksien kannalta.

Ihmisoikeuksia edistävät ja suojelevat muut kansainväliset asiakirjat

Kansainvälisoikeudellisesti sitovien ihmisoikeussopimusten lisäksi ihmisoikeuksia edistävät ja suojelevat monet muut oikeudelliselta sitovuudeltaan heikommat asiakirjat (ns. soft law), kuten

sopimusvalvontaelinten yleiskommentit, julistukset ja ohjeet. Nämä auttavat ymmärtämään ihmisoikeuksia syvemmin ja ne saattavat kehittyä myöhemmin oikeudellisesti sitoviksi normeiksi. Lisäksi kansainvälisissä järjestöissä laaditaan ihmisoikeuksia koskevia poliittisesti sitovia asiakirjoja. Suomi on sitoutunut esimerkiksi useisiin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) ihmisoikeusasiakirjoihin.

Ihmisoikeuksien sisältö

Keskeisimpiä yksilöille taattuja ihmisoikeuksia on luokittelutavasta riippuen 40-50. Näiden lisäksi voidaan tunnistaa ryhmille kuuluvia ns. kollektiivisia oikeuksia, kuten vähemmistöjen oikeudet ja alkuperäiskansojen oikeudet.

Ihmisoikeuksien kansainvälinen valvonta

YK:n ihmisoikeussopimusten valvonta jakaantuu sopimusvalvontaan ja YK:n peruskirjaan nojautuvaan valvontaan. Ihmisoikeussopimusten noudattamista valvovat riippumattomista asiantuntijoista koostuvat sopimusvalvontakomiteat, joille valtiot raportoivat määräajoin sopimusvelvoitteiden toimeenpanosta.

Raportit käsitellään vuoropuhelua korostavassa prosessissa, jonka päätteeksi sopimusvalvontaelin antaa suositusluontoiset loppupäätelmät.

Osa YK:n sopimusvalvontakomiteoista vastaanottaa ja käsittelee myös nk. yksilövalituksia ja YK:n kidutuksen vastainen komitea (Committee against Torture) tekee tarkastusvierailuja suljettuihin laitoksiin.

YK:n peruskirjan osalta keskeisin valvontamekanismi on YK:n ihmisoikeusneuvostossa tapahtuva yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (Universal Periodic Review, UPR), jonka kohteena ovat vuorollaan kaikki jäsenvaltiot.

YK:n ihmisoikeusneuvosto voi asettaa myös itsenäisiä ihmisoikeusasiantuntijoita määräaikaissiihen temaattisiin tai maakohtaisiin tehtäviin. YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto avustaa näitä nk. erityismekanismeja.

Asiantuntijat muun muassa tekevät maavierailuja ja tapaavat ihmisoikeusloukkausten uhreja ja valtion edustajia. Toiminnastaan he raportoivat

Keskeisiä sopimuksia ja pöytäkirjoja

- **Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus**
- **Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus**
  - Valinnainen pöytäkirja koskien yksilö- ja ryhmävalitusta
- **Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus**
  - Valinnainen pöytäkirja kansallisesta ja kansainvälisestä valvontajärjestelmästä
- **Yleissopimus lapsen oikeuksista**
  - Valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin
  - Valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta
  - Valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä
- **YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus**
  - Valinnainen pöytäkirja, joka mahdollistaa yksilövalitukset ja tutkintamenettelyn
- **Tahdonvastaisten katoamisten vastainen kansainvälinen yleissopimus**
- **Siirtotyöläisten ja heidän perheensä oikeuksien suojelua koskeva kansainvälinen yleissopimus**

Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

Sopimus koostuu seuraavista oikeuksista, jotka ovat ensisijaisesti yksilön vapausoikeuksia:

Artikla 1: Kansojen itsemääräämisoikeus

Artiklat 2–5: Lähileikkaavat periaatteet: syrjinnän kieltä, valtion sitoutuminen turvaamaan oikeudet lainsäädännön ja toimivan tuomioistuinlaitoksen kautta

Artikla 6: Oikeus elämään

Artikla 7: Oikeus olla joutumatta kidutetuksi tai julman, epäinhimillisen tai halventavan rangaistuksen kohteeksi

Artikla 8: Orjuuden kieltä

Artikla 9: Oikeus vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen

Artikla 10: Vapautensa menettäneiden oikeus inhimilliseen kohteluun

Artikla 11: Vangitsemisen kieltä sen perusteella, ettei joku kykene täyttämään sopimusvelvoitettaan

Artikla 12: Vapaus liikkua ja valita asuinpaikkansa

Artikla 13: Mielivaltaisten karkotusten kieltä

Artikla 14: Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin

Artikla 15: Tannehtivan rikoslain kieltä

Artikla 16: Oikeus henkilöllisyyteen

Artikla 17: Oikeus yksityis- ja perhe-elämään

Artikla 18: Oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen

Artikla 19: Oikeus omaan mielipiteeseen ja sen ilmaisuun (sanavapaus)

Artikla 20: Oikeus vapauteen sotaan yllyttävästä propagandasta sekä kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihan puoltamisesta

Artikla 21: Oikeus kokoontua vapaasti

Artikla 22: Oikeus yhdistymisvapauteen

Artikla 23: Oikeus perustaa perhe

Artikla 24: Lasten oikeus erityissuojeluun

Artikla 25: Oikeus ottaa osaa yleisten asioiden hoitoon

Artikla 26: Oikeus oikeudelliseen yhdenvertaisuuteen ja syrjinnän kieltä

Artikla 27: Kansallisten vähemmistöjen oikeus nauttia omasta kulttuurista ja kielestä

ihmisoikeusneuvostolle ja mandaattinsa mukaisesti usein myös YK:n yleiskokoukselle. Raportit ovat julkisia.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on Strasbourgissa toimiva ylikansallinen tuomioistuin, joka valvoo Euroopan ihmisoikeussopimuksen noudattamista. EIT:een voivat valittaa sopimusosapuolina olevat valtiot ja sopimukseen piiriin kuuluvat yksityiset ihmiset, ryhmät ja kansalaisjärjestöt.

Valittaa voi määräjän puitteissa, jos kokee ihmisoikeussopimuksessa turvattujen oikeuksiensa tulleen loukatuksi ja asia on ensin käsitelty kansallisessa tuomioistuimessa. EIT:ssa osapuolina ovat aina valtio ja yksityinen valittaja, eikä toista yksityistä vastaan voi nostaa kannetta. Kaikki asiakirjat ja tuomiot ovat julkisia.

Euroopan sosiaalisen peruskirjan valvontajärjestelmä rakentuu kollektiivisen kantelu- ja raportointimenettelyn varaan. Kansainvälisillä työntekijä- ja työnantajajärjestöillä, eräillä kansainvälisillä kansalaisjärjestöillä ja kansallisilla järjestöillä (mikäli sopimusvaltio on tämän hyväksynyt) on kantelu-oikeus.

Ihmisoikeuksien kansainvälinen valvonta ei ole aina kovinkaan tehokasta. Valtiot voivat halutessaan jättää suositukset - ja jopa tuomiot - huomioimatta. Tällaisessa tilanteessa on kansainvälisestä politiikasta kiinni, mitä seurauksia valtiolle koituu. Valvonnalla on kuitenkin suuri merkitys. Yhdistettynä globaaliin tiedonvälitykseen ja ihmisoikeusjärjestöjen aktiivisuuteen ihmisoikeusloukkaukset eivät jää piiloon.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

Sopimus kattaa seuraavat oikeudet:

Artikla 1: Kansojen itsemääräämisoikeus

Artiklat 2–5: Ns. läpileikkaavat periaatteet: syrjinnän kieltä, valtion sitoutuminen turvaamaan oikeudet lainsäädännön ja toimivan tuomioistuinlaitoksen kautta

Artikla 6: Oikeus hankkia toimeentulo vapaasti valitsemallaan tai hyväksymälään työllä

Artikla 7: Oikeus nauttia oikeudenmukaisista ja suotuisista työoloista

Artikla 8: Oikeus muodostaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä ammattiyhdistykseen sekä lakko-oikeus edellyttäen, että sitä käytetään asianomaisen valtion lainsäädännön mukaisesti

Artikla 9: Oikeus sosiaaliturvaan sosiaalivaikutus mukaan luettuna

Artikla 10: Oikeus perhe-elämän suojaan sekä odottavien/vastasynnyttäneiden äitien ja lasten ja nuorten erityissuojelu

Artikla 11: Oikeus saada itselleen ja perheelleen tyydyttävä elintaso, joka käsittää riittävän ravinnon, vaatetuksen ja sopivan asunnon, sekä oikeuden elinehtojen jatkuvan parantamiseen

Artikla 12: Oikeus nauttia korkeimmasta saavutettavissa olevasta ruumiin- ja mielen terveydestä

Artiklat 13–14: Oikeus koulutukseen

Artikla 15: Oikeus ottaa osaa kulttuurielämään; päästä osalliseksi tieteen kehityksen ja sen soveltamisen eduista ja nauttia tieteellisten, kirjallisten tai taiteellisten tuotteidensa henkisille ja aineellisille eduille suodusta suojasta

Perus- ja ihmisoikeuksien valvonta ja edistäminen Suomessa

Kansallisella tasolla perusoikeuksien valvonta on järjestetty eri maissa eri tavoilla. Suomessa valvonta on jaettu useaan instituutioon.

Lainsäädännön ennakkovalvontaa tekevät eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallituksen toimintaa valvova valtioneuvoston oikeuskansleri. Lähtökohtana on, että jo ministeriöissä tapahtuvassa lainsäädännön valmistelutyössä perus- ja ihmisoikeudet otetaan huomioon.

Eduskunnan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Käytännössä tämä tarkoittaa sekä oikeusasiamiehen perinteistä laillisuusvalvojan roolissa tekemää valvontaa, joka kohdistuu viranomaisiin jälkikäteen, että yhä useammin myös tulevaisuuteen suuntautuvaa usein oma-aloitteista toimintaa, jolla oikeusasiamies pyrkii parantamaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Tarkastusten määrän kasvua ja viranomaisten huomion kiinnittämistä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin voidaan pitää osoituksina oikeusasiamiehen vahvistuvasta roolista perus- ja ihmisoikeuksien valvojana ja edistäjänä. Vastaava valvontatehtävä on myös valtioneuvoston oikeuskanslerilla.

Yksittäistapauksissa perus- ja ihmisoikeusloukkaus voi tulla esiin tuomioistuimissa käsiteltävissä jutuissa. Tuomioistuimissa voidaan vedota perus- ja ihmisoikeuksiin ja tuomioistuinten tulee ottaa ne huomioon omassa ratkaisutoiminnassaan. Jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle.

Määrättyihin perus- ja ihmisoikeuskysymyksiin keskittyviä valvontaelimiä on useita. Syrjintään liittyviä yksittäistapauksia käsitellään esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa.

Aluehallintoviranomaiset, sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), potilasasiamiehet ja useat muut viranomaiset käsittelevät myös tärkeitä perus- ja ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä, vaikkei tätä aina mielletäkään perus- ja ihmisoikeuksien valvonnaksi.

Tasa-arvovaltuutettu, tietosuojavaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu ja lapsiasiavaltuutettu edistävät ja kehittävät oman erityisalansa osalta keskeisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Lapsiasiavaltuutettua lukuun ottamatta ne voivat käsitellä myös yksittäistapauksia, joskin selkeästi erilaisin toimivaltuuksin.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen melko kattavaan arviointiin tähtäsi ihmisoikeuspoliittinen selonteko, jonka valtioneuvosto antoi eduskunnalle vuonna 2009. Se sisälsi ensimmäisen kerran katsauksen Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan lisäksi perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen kotimaassa. Uusi selonteko annettiin eduskunnalle marraskuussa 2014.

Valtioneuvoston vuonna 2012 hyväksymässä ensimmäisessä kansallisessa perus- ja ihmisoikeuksia koskevassa toimintaohjelmassa koottiin yhteen konkreettisia hankkeita, joilla hallitus pyrki edistämään perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista vuosina 2012 ja 2013.

Tätä kirjoittaessa valtioneuvostossa valmistellaan toista kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa, joka on tarkoitus hyväksyä alkuvuodesta 2017.

Kansallinen ihmisoikeusinstituutio

Vuoden 2012 alussa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen perustettiin Ihmisoikeuskeskus. Ihmisoikeuskeskuksella on laissa säädetty, laajasti perus- ja ihmisoikeustoimijoita edustava ihmisoikeusvaltuuskunta. Ihmisoikeuskeskuksen lakisääteisenä tehtävänä on:

1. Edistää perus- ja ihmisoikeuksia koskevaa tietoutusta, kasvatusta, koulutusta ja tutkimusta sekä näihin liittyvää yhteistyötä;
2. Laatia selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta;
3. Tehdä aloitteita sekä antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi;
4. Osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön;
5. Huolehtia muista vastaavista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä.

”

Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle meistä, puhuimmepa niistä millä nimellä tahansa.

Ihmisoikeuskeskus ei käsittele kanteluja.

Ihmisoikeuskeskus muodostaa yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution, joka täyttää YK:n asettamat nk. Pariisin periaatteet itsenäisille ja riippumattomille, lailla säädetyille ihmisoikeuksia edistäville ja valvoville kansallisille toimijoille. Vuonna 2016 kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle annettiin tehtäväksi edistää, suojella ja seurata YK:n vammaisyleissopimuksen toimeenpanoa.

Muista perus- ja ihmisoikeuksia osaltaan seuraavista tahoista mainittakoon myös valtioneuvoston parissa toimivat lukuisat neuvottelukunnat, joiden tehtäviin kuuluu perus- ja ihmisoikeuksiin liittyviä asioita.

Lopuksi on syytä muistaa kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen ja yhteiskunnallisten liikkeiden

ensisijaisen tärkeä merkitys ihmisoikeuksien toteutumisen seurannalle niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Aktiiviset ihmisoikeuksia puolustavat ihmiset ovat useimmiten ensimmäisiä, jotka tuovat epäkohdat ilmi.

Vaikka perus- ja ihmisoikeuksia seuraavia tahoja on Suomessa näinkin runsaasti, kokonaiskuvan saaminen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ei ole aina helppoa. Perus- ja ihmisoikeudet kattavat valtavan laajan kirjon elämänalueita ja monista oikeuksista puhumme toisilla termeillä. Ihmisoikeuksista voi olla kyse myös silloin, kun puhumme terveydenhoidon järjestämisestä tai teemme sosiaali- ja koulutuspolitiikkaa.

Tärkeintä on muistaa, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle meistä, puhuimmepa niistä millä nimellä tahansa.

